

Hoofdstuk 19 – Onderwijs en onderzoek

Jos Rijpma

Na dit hoofdstuk kun je:

- belangrijke opleidingsinstituten op het gebied van (integrale) veiligheid noemen, evenals belangrijke onderzoeksinstituten en het daar verrichte onderzoek;
- een overzicht geven van belangrijke publicatiereeksen en tijdschriften op het gebied van (integrale) veiligheid;
- een overzicht geven van belangrijke verenigingen, platforms en koepels op het gebied van (integrale) veiligheid, inclusief hun posities en missies;
- kennis op het vakgebied vinden en bijhouden en aldus werken aan de eigen ontwikkeling als veiligheidsdeskundige.

19.1 Integrale veiligheid als vakgebied

We leven in een kennissamenleving. Dat geldt ook voor de integrale veiligheidskundige. Integrale veiligheid is een complex onderwerp en integrale veiligheidskunde is daarom een *multidisciplinair* of liever nog *interdisciplinair* vakgebied. Een integrale veiligheidskundige moet kennis uit allerlei disciplines kunnen verzamelen, verwerken, integreren en toepassen. Om welke kennis het gaat en waar die is te vinden, daarover gaat dit hoofdstuk.

Studenten en professionals in integrale veiligheid moeten zich (blijven) ontwikkelen. Daarvoor moet men weten wat er te koop is aan onderwijs en onderzoek op het vakgebied. Eerst is het natuurlijk zaak om stil te staan bij wat een professional in integrale veiligheid allemaal moet kennen, kunnen, doen en willen. Dan gaat het om *competenties* die nodig zijn om het beroep van integraal veiligheidskundige goed uit te kunnen oefenen (paragraaf 19.2). Paragraaf 19.3 biedt een overzicht van opleidingen waar je die competenties kunt verwerven.

Een eigenschap van een professional is dat hij of zij voortdurend ontwikkelingen op het vakgebied bijhoudt, bijvoorbeeld door de actualiteit te volgen, onderzoeksrapporten te bestuderen en de vakliteratuur te lezen. Paragraaf 19.4 bevat een overzicht van de belangrijkste onderzoeksinstituten en vakliteratuur op het gebied van integrale veiligheid.

Een veiligheidskundige werkt niet in een vacuüm. Er zijn verschillende verenigingen, platforms en koepels op het gebied van (integrale) veiligheid. Paragraaf 19.5 geeft een overzicht daarvan.

19.2 Competenties van de professional in integrale veiligheid

In hoofdstuk 2 is al kort ingegaan op de vraag wie de integrale veiligheidskundige is, wat zijn of haar rol is en in welke context hij of zij opereert. In deze paragraaf wordt dieper ingegaan op de kennis en kunde van de integrale veiligheidskundige, op *competenties*. Competenties zijn de kennis, vaardigheden en attitudes (of ‘houdingen’) die iemand in staat stellen om taken in de beroepscontext succesvol uit te voeren.

Er is kennisgericht en competentiegericht onderwijs. Bij kennisgericht onderwijs maakt iemand zich kennis eigen. Het is vervolgens aan de betrokkene om die kennis in de praktijk toe te passen. Onderwijs voor mensen die al werken in de praktijk is veelal kennisgericht.

Figuur 19.1: Domeinen (deelreinen) van integrale veiligheid

Domein: Veiligheid als maatschappelijk vraagstuk

Kernopgaven:

- sociaal-maatschappelijke veiligheid en leefbaarheid
 - sociologie
 - sociale cohesie en integratie

Domein: Veiligheid als bestuurlijk vraagstuk

Kernopgaven:

- rampenbestrijding en crisismanagement
 - veiligheidsketen
 - crisistheorie
- criminaliteitsbeheersing
 - criminologie
 - strafrecht
- lokale integrale veiligheidszorg
 - gemeentelijk veiligheidsbeleid
- veiligheid in internationaal perspectief
 - veiligheid in Europees verband
 - terrorismebestrijding
- transportveiligheid
 - verkeersveiligheid
 - spoorveiligheid
 - luchtvaartveiligheid
 - veiligheid op het water

Domein: veiligheid als bedrijfsmatig vraagstuk

Kernopgaven:

- beveiliging van personen, objecten en informatie
 - security
 - informatiebeveiliging
- evenementenbeveiliging
 - security
 - crowd control
- operationele hulpverlening
 - bedrijfshulpverlening
 - arbeidsomstandigheden
 - bedrijfsnoodplannen, calamiteitenplannen en ontruimingsplannen
 - risico-inventarisatie en evaluatie
- veiligheid in organisaties en industrie
 - externe veiligheid
 - veiligheidsmanagementsystemen
 - safety cases

Onderwijs voor studenten is tegenwoordig vaak competentiegericht. Bij dergelijk onderwijs integreert iemand kennis, vaardigheden en houdingen in het vervullen van een taak of project in een context die is ontleend aan het (toekomstige) beroep. Dat betekent bijvoorbeeld dat er veel aandacht is voor rollen, voor projectmatig werken en voor groepswerk.

In de voorgaande hoofdstukken passeerden verschillende contexten de revue waarbinnen de veiligheidkundige werkzaam kan zijn, zoals ministeries, gemeenten, de brandweer en het bedrijfsleven. De functies binnen deze organisaties variëren. Voor elke functie zul je specifieke competenties moeten verwerven en onderhouden. Maar je moet als professional in integrale veiligheid in ieder geval over een aantal competenties beschikken die voor alle functies gelden.

Als professional op het gebied van veiligheid maak je je uiteraard de nodige inhoudelijke deskundigheid eigen op verschillende deelterreinen. Er zijn verschillende domeinen, ook wel deelterreinen of resultaatgebieden genoemd. In figuur 19.1 zie je een overzicht van domeinen en de bijbehorende kernopgaven die je moet beheersen.

Behalve over inhoudelijke deskundigheid dien je te beschikken over vaardigheden. Je moet niet alleen kennen, je moet ook kunnen. Aangezien een professional in integrale veiligheid een spin in een web is, moet je vooral goed kunnen communiceren en samenwerken. Je moet in staat zijn veiligheidsbeleid te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren. Je moet over bepaalde managementvaardigheden beschikken, zoals leiding geven, conflicten hanteren, coalities smeden en onderhandelen. Je moet onderzoek kunnen doen en bestaand onderzoek op zijn merites kunnen beoordelen. Je kunt de oorzaken van onveiligheid analyseren en adviezen opstellen om die oorzaken weg te nemen. Bovenal moet je het overzicht kunnen bewaren.

Om deze kennis en vaardigheden te kunnen verwerven en optimaal te kunnen inzetten, heb je een bepaalde houding nodig (zie hoofdstuk 2). Je bent maatschappelijk betrokken, maar weet toch voldoende afstand te bewaren om je niet te laten leiden door de waan van de dag. Je analyseert voordat je conclusies trekt. Je bent initiatiefrijk en wacht niet af tot anderen naar je toekomen, maar stapt zelf op mensen af. En je bent integer.

19.3 Onderwijsinstellingen op het gebied van integrale veiligheid

De laatste jaren kwamen er meer opleidingen op veiligheidsgebied. Daarmee nam ook de diversiteit in het aanbod toe. Aanleiding vormt de toenemende vraag naar veiligheidkundigen. Die is vooral ingegeven door gebeurtenissen als de vuurwerkramp in Enschede (13 mei 2000), de nieuwjaarsbrand in Volendam (1 januari 2001) en vooral door de aanslagen in de VS (11 september 2001), Madrid (11 maart 2004) en Londen (7 en 21 juli 2005), en door het (daarmee samenhangende) gevoel van veel burgers dat de samenleving onveiliger wordt. In deze paragraaf tref je een overzicht aan van de belangrijkste opleidingen op het gebied van veiligheid in Nederland.

Hbo-opleidingen Integrale veiligheid en Integrale Veiligheidskunde

Sinds enkele jaren zijn er in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs (hbo) op verschillende plaatsen in het land opleidingen Integrale Veiligheid en Integrale Veiligheidskunde van start gegaan. Inmiddels bieden zes hogescholen opleidingen integrale veiligheid (IV) of integrale veiligheidkunde (IVK) aan: Avans Hogeschool Den Bosch (IV); Haagse Hogeschool (IVK); Hogeschool van Utrecht (IVK); InHolland Rotterdam (IV); Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (IV); Saxion Hogeschool, Enschede/Deventer (IVK). In België heeft de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen in Kortrijk de opleiding Maatschappelijke Veiligheid. De meeste opleidingen bouwen voort op een bestuurskundige traditie. De

opleidingen in Utrecht en Kortrijk zijn meer geplaatst binnen de sociaal-agogische traditie. Alle opleidingen besteden aandacht aan veiligheid binnen de publieke en private sector, maar er zijn accentverschillen (www.avans.nl; www.hhs.nl; www.hvu.nl; www.inholland.nl; www.nhl.nl; www.saxion.nl; www.katho.be/ipsoc/).

Een masteropleiding Integrale Veiligheid of Integrale Veiligheidskunde is er nog niet, maar er is wel een ontwikkeling te verwachten in die richting. Vanuit het hbo-onderwijs zijn er wel doorstroommogelijkheden naar verwante universitaire studies (zie verderop).

Overige hbo-opleidingen

Naast de opleidingen Integrale Veiligheid en Integrale Veiligheidskunde is er nog een enkele andere opleiding op het gebied van veiligheid op hbo-niveau. Bij de NEA Transporthogeschool in Utrecht is een opleiding Verkeersveiligheid en Mobiliteit. Aan de Haagse Hogeschool worden post-hbo opleidingen verzorgd op het gebied van security management, bedrijfshulpverlening en risicomangement. Daarnaast is veiligheid een aspect binnen verschillende andere hbo-opleidingen, zoals Bestuurskunde/Overheidsmanagement, technische opleidingen en opleidingen op het vlak van culturele en maatschappelijke vorming en op het vlak van maatschappelijke dienstverlening en welzijnswerk, waar onder andere reclasseringsambtenaren en mensen in de jeugdzorg worden opgeleid.

Politieacademie

Het leeuwendeel van het politieonderwijs is ondergebracht bij de Politieacademie, met als hoofdvestiging Apeldoorn. Binnen de politieacademie worden politiefunctionarissen op verschillende niveaus opgeleid. De politiekundige bachelor en politiekundige master sluiten het nauwst aan op de hbo-opleidingen integrale veiligheid en integrale veiligheidkunde. Voor beide opleidingen geldt dat hbo-studenten met een propedeuse in aanmerking komen om in te stromen (www.politieacademie.nl). Je moet dan wel eerst in dienst zijn genomen door een politiekorps.

Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid Nibra

Het Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding (Nibra) in Arnhem is het opleidingsinstituut voor organisaties betrokken bij brandveiligheid en rampenbestrijding. Uiteraard is de brandweer een grote afnemer van het onderwijs, maar het Nibra richt zich ook op andere organisaties in de rampenbestrijding, zoals de GHOR, gemeenten, provincies, ministeries en zelfs bedrijven. Opleidingen die aansluiten op IV of IVK zijn de opleidingen tot veiligheidsmanager/veiligheidsconsultant, brandweermanager en de masteropleiding *crisis and disaster management*. De veiligheidsconsultant is iemand die adviseert over veiligheidsvraagstukken, bijvoorbeeld bij de brandweer, gemeenten of adviesbureaus. Veiligheidsmanagers en brandweermanagers worden opgeleid voor leidinggevende functies. Het Nibra verzorgt ook verschillende opleidingen op het gebied van crisismanagement en rampenbestrijding (OCR).

Opleidingen specifiek gericht op de brandweer, zijn de officiersopleiding, de opleiding tot (adjunct) hoofdbrandmeester en de (nieuwe) opleiding tot brandweermanager. Naast het Nibra verzorgen ook regionale opleidingsinstituten opleidingen voor de brandweer (www.nibra.nl).

Meteoor

Meteoor staat voor Medische Trainingen en Opleidingen voor Ongevallen en Rampen. Meteoor is een samenwerkingsverband tussen het Nibra, het Instituut voor Psychosociale Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (IPSHOR) en de Netherlands School of Public and Occupational Health (NSPOH). De opleidingen van Meteoor zijn gericht op functionarissen binnen de geneeskundige keten die in hun werk te maken (kunnen) krijgen met ongevallen en rampen. De basisopleiding GHOR biedt inzicht in de organisatie van de GHOR en de geneeskundige processen binnen de rampenbestrijding, zoals somatische hulp en psychosociale nazorg. Daarnaast is er een keuzemodule leiderschap, die voorbereidt op leidinggevende functies binnen de GHOR, zoals de Regionaal Gezondheids Functionaris (RGF) en Geneeskundig Officier (www.nibra.nl).

Universitaire opleidingen

Er bestaat in Nederland of België op universitair niveau geen veiligheidsopleiding die vergelijkbaar is met de (breed georiënteerde) opleidingen op hbo-niveau. Wel zijn er verschillende andere opleidingen relevant voor veiligheid. Zo zijn er aan diverse universiteiten bachelor- en masteropleidingen criminologie, bijvoorbeeld: Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit Leiden, Vrije Universiteit Amsterdam (bachelor en master) en de Universiteit Utrecht (alleen master). Aan de Landbouwwuniversiteit in Wageningen wordt een master Food Safety aangeboden. Veiligheid is verder een aspect binnen veel opleidingen, zoals bestuurskunde, technische wetenschappen en Nederlands recht.

Aan de Technische Universiteit Delft worden de masteropleidingen Master of Public Safety (MPS) en Management of Safety, Health and Environment (MSHE) verzorgd. De opleiding tot MPS is gericht op managers bij de overheid en in het bedrijfsleven die zich bezig houden met rampenbestrijding en crisismanagement. De opleiding tot MSHE leidt veiligheidsmanagers, KAM-coördinatoren (Kwaliteit, Arbo en Milieu) en HSE consultants (Health, Safety and Environment) met een technische achtergrond op binnen de fysieke veiligheid. De Universiteit Twente verzorgt de Master of Public Administration. Daarbinnen kunnen studenten zich specialiseren via de mastertrack Public Safety Governance (www.ibgroep.nl; www.toptech.tudelft.nl; www.bbt.utwente.nl).

Defensieopleidingen

De Koninklijke Militaire Academie (KMA) in Breda leidt de officieren van verschillende Nederlandse krijgsmachtonderdelen op: de luchtmacht, de landmacht en de marechaussee. Officieren van de marine worden bij het Koninklijke Instituut voor de Marine (KIM) in Den Helder opgeleid. Samen met het Instituut Defensie Leergangen (IDL) in Den Haag vormen zij de Hogere Defensie Opleidingsinstituten (HDO). De verschillende opleidingsinstituten worden samengevoegd tot de Faculteit Militaire Wetenschappen. De opleidingen zijn primair op defensie georiënteerd, maar er is ook veel aandacht voor bestuurs- en bedrijfswetenschappen (www.kma.mindef.nl; www.hogeredefensieopleidingen.nl; www.kimdenhelder.nl; www.cdc.nl).

Mbo

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is veiligheid een onderwijsgebied in opkomst. Waar van oudsher slechts één- of tweejarige veiligheidsopleidingen binnen het mbo waren, is nu een tendens naar drie- en vierjarige opleidingen. Dit betekent dat de kloof tussen mbo en

hbo gedicht wordt en dat in de toekomst misschien de mogelijkheid zal ontstaan voor studenten die een vierjarige mbo-opleiding hebben doorlopen, om een verkort driejarig traject hbo-bachelor Integrale Veiligheid of Integrale Veiligheidskunde te volgen. Hoewel er een trend is naar niveauverhoging binnen het mbo, zijn de mbo-opleidingen minder integraal dan de hbo-opleidingen. Van een naadloze aansluiting tussen mbo en hbo in de zogenaamde *beroeps(onderwijs)kolom* is nu dus nog geen sprake (www.roc.nl).

Particuliere opleidingen

De markt voor particuliere opleidingen is zeer uitgebreid. Een volledige inventarisatie zou hier te ver voeren; het overzicht hierna is dus niet uitputtend. Er zijn verschillende technische opleidingen op het gebied van beveiliging en informatiebeveiliging, branddetectie, inbraakdetectie, toegangsbeheer en alarmsystemen. Ook worden opleidingen van Amerikaanse origine, zoals de opleidingen tot Certified Protection Officer en Certified Security Supervisor, in toenemende mate in Nederland aangeboden.

Binnen verschillende overheidsorganisaties zoals de Voedsel en Warenautoriteit en de Algemene Inspectiedienst van het Ministerie van LNV zijn zogenaamde Bijzondere Opsporingsambtenaren (BOA's) werkzaam. Zij handhaven specifieke wetten door strafbare feiten te signaleren en onder andere processen verbaal op te maken. De BOA-opleidingen worden door particuliere bureaus aangeboden. Zo'n opleiding heeft een sterk juridische insteek en duurt een half jaar.

Elk bedrijf met een bepaald aantal werknemers dient een aantal werknemers als bedrijfshulpverlener (BHV-er) aan te wijzen (zie hoofdstuk 26). Deze werknemers moeten eerste hulp bij ongevallen kunnen verlenen, kleine blusmiddelen bedienen en ontruiming in goede banen kunnen leiden. De opleiding tot Coördinator of Hoofd BHV is voor mensen met operationeel leidinggevende functies binnen de BHV. Naast leidinggeven moet een Coördinator BHV ook bedrijfsnoodplannen of calamiteitenplannen kunnen opstellen.

De opleidingen voor Hogere en Middelbare Veiligheidskunde (HVK/MVK) kennen een sterk technische invalshoek. De opleiding Hogere Veiligheidskunde wordt verzorgd door de Stichting Post Hoger Onderwijs Veiligheidskunde (SPHOV), een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurkundig Onderzoek (TNO) en enkele hogescholen. De opleiding is voor mensen die zich in organisaties (gaan) bezighouden met risico-inventarisatie en –evaluatie, audits en arbeidsveiligheid. De HVK-opleiding is toegankelijk voor afgestudeerde hbo-ers in een technische of natuurwetenschappelijke richting. Ook de MVK-opleiding is een technische opleiding, gericht op arbeidsveiligheid en leidt mensen op binnen bedrijven, maar ook bij arbodiensten en adviesbureaus.

Naast de langer durende opleidingen, is het aanbod aan kortlopende cursussen, workshops en conferenties overweldigend. Een greep uit de titels volstaat: Werken met het bedrijfsnoodplan; Brandveiligheid van gebouwen; Veiligheid in de zorg; Aanpak jeugdige veelplegers; Zonering en explosieveiligheid. Dergelijke kortlopende cursussen zijn gericht op mensen die al in de praktijk werkzaam zijn (www.roc.nl ; www.veiligheidskunde.nl ; www.loi.nl ; www.nibhv.nl ; www.sbo.nl ; www.geoplan.nl; www.securitycollege.nl).

19.4 Onderzoek op het gebied van integrale veiligheid

Het onderzoekspalet op het gebied van veiligheid is rijk geschakeerd. Er wordt zowel *fundamenteel wetenschappelijk* als *toepassingsgericht onderzoek* uitgevoerd. Het is belangrijk de weg te vinden in de wereld van onderzoek en te putten uit de resultaten van het onderzoek.

Lectoraten

Binnen het hbo en bij de Politieacademie zijn sinds enkele jaren lectoren werkzaam, die door middel van onderzoek een kennisimpuls aan het onderwijs en aan de praktijk geven. Ook op het gebied van veiligheid zijn verschillende lectoren benoemd. Aan de Noordelijke Hogeschool zetelt een lectoraat Integrale veiligheid, dat zich richt op onderzoek naar samenwerking tussen veiligheidspartners en de (on)mogelijkheden van ICT. De Saxion Hogeschool in Enschede kent het lectoraat Risicobeheersing, waar onderzoek wordt gedaan naar beheersing van risico's van gevaarlijke stoffen en luchthavens. Aan de Hogeschool Zeeland is een hogeschoolbreed lectoraat Veiligheid, dat zowel fysieke als sociale veiligheid onderzoekt. De Christelijke Hogeschool Windesheim heeft het lectoraat Veiligheid en Sociale Cohesie. De Haagse Hogeschool beschikt over een lectoraat Informatiebeveiliging, dat zich richt op netwerkbeveiliging en de organisatie van informatiebeveiliging. De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen heeft een lectoraat *Industrial Safety*, gericht op de fysieke veiligheid in het bedrijfsleven. Er zijn lectoraten voedselveiligheid aan de Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten en Hogeschool Larenstein in Velp en Deventer (www.nhl.nl; www.saxion.nl; www.lectoraatveiligheid.nl; www.hhs.nl; www.han.nl; www.cah.nl; www.larenstein.nl; www.windesheim.nl).

Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV)

Sinds februari 2005 is de OVV geïnstalleerd. De doelstelling van de OVV is om onderzoek te doen naar de oorzaken van incidenten en ongevallen, teneinde toekomstige ongevallen en rampen te voorkomen. De OVV komt voort uit de Raad voor de Transportveiligheid, die onderzoek verrichtte naar de oorzaken van ongevallen in transportsectoren. Met de komst van de OVV is het ongevallenonderzoek verbreed naar alle sectoren, waaronder de bouw, industrie en defensie. De rapporten van de OVV en de Raad voor de Transportveiligheid zijn online te downloaden (www.onderzoeksraad.nl).

Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC)

Binnen het WODC wordt veel criminografisch en criminologisch onderzoek verricht. Criminografisch onderzoek richt zich op misdaadstatistieken en trends in criminaliteit. Criminologisch onderzoek houdt zich vooral bezig met de oorzaken van criminaliteit. Daarnaast wordt binnen het WODC onderzoek gedaan naar het functioneren van de politie en naar het strafrecht. Georganiseerde criminaliteit en de effectiviteit van strafrechtelijke interventies zijn enkele van de speerpunten van het WODC (zie ook hierna onder Publicaties). De meeste rapporten (in opdracht) van het WODC zijn online te downloaden (www.wodc.nl).

Universiteiten

De Vrije Universiteit (VU) kent het Centrum voor Politiewetenschappen (CPW). Daarbinnen wordt onderzoek verricht naar de organisatie, sturing, effectiviteit en toekomst van de politiefunctie en naar de relatie tussen integriteit, geweld en de politie. Centraal staat de vraag hoe de politiefunctie effectief en integer kan worden uitgevoerd.

De Onderzoeksschool voor Maatschappelijke Veiligheid (OMV) is een samenwerkingsverband van Universiteit Leiden, Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit Twente, Vrije Universiteit en TNO. Doelstelling van de OMV is enerzijds het verrichten van onderzoek naar grondslagen van veiligheid, sociale cohesie, rechtshandhaving en misdaadbestrijding en anderzijds het opleiden van jonge onderzoekers op veiligheidsgebied.

Het IPIT, van oorsprong het Internationaal Politie Instituut Twente, is een instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, gevestigd aan de Universiteit Twente. Het onderzoek richt zich op sociale veiligheid, zoals politiezone en lokale veiligheidszorg.

Binnen de vakgroep Psychologie van de Universiteit Leiden ressorteert de Werkgroep Veiligheid. Het onderzoek binnen de Werkgroep Veiligheid richt zich van oudsher op de rol van menselijke fouten bij ongevallen. Bekend is de Tripod-methode waarmee achterliggende risicofactoren van menselijke fouten in organisaties kunnen worden geïdentificeerd en geëlimineerd.

Ook verbonden aan de Universiteit Leiden is het Crisis Research Center, waar onderzoek wordt verricht naar crisisbesluitvorming binnen de EU, institutionele crises en legitimiteitscrises (www.politiewetenschappen.nl; www.omv.nl; www.bsk.utwente.nl/ipit; www.fsw.universiteit leiden.nl; www.tripodsolutions.net; www.globalsafetygroup.com; www.crc.universiteit leiden.nl).

Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid NIBRA

Naast onderwijs verzorgt het Nibra ook onderzoek in opdracht van onder andere gemeenten, brandweerkorpsen en ministeries. Het onderzoek is gericht op brandpreventie, risicoanalyse, preparatie en incidentenonderzoek binnen het veld brandweer en rampenbestrijding (bron: www.nibra.nl).

Politieacademie

Aan de Politieacademie doen vijf lectoren onderzoek naar politierelevante thema's: Openbare orde en gevaarbeheersing, Verkeer en milieu, Recherche en criminaliteitsbeheersing, Gemeenschappelijke veiligheidskunde, Politieleiderschap en maatschappelijke integriteit. Daarnaast is er nog een onderzoeksgroep, die met name onderzoek verricht naar Politie en Jeugd, Politie en Multiculturaliteit en Politie en ICT (www.politieacademie.nl).

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV)

De SWOV te Leidschendam verricht onderzoek naar verkeersveiligheid, variërend van technisch onderzoek naar de veiligheid van bepaalde typen infrastructuur, zoals rotondes, tot onderzoek naar menselijk gedrag (www.swov.nl).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Het RIVM is een overheidsinstantie die onafhankelijk onderzoek verricht naar volksgezondheid en milieu. Het RIVM doet onder andere onderzoek naar risico's voor de externe veiligheid, op het gebied van bijvoorbeeld gevaarlijke stoffen, straling en explosieve stoffen. Het meeste onderzoek is technisch, chemisch en (risico-)analytisch van aard. Naar aanleiding van de vuurwerkcramp in Enschede is er een Centrum voor Externe Veiligheid en Vuurwerk bij het RIVM ondergebracht (www.rivm.nl).

Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)

Het SCP is een wetenschappelijk instituut dat zeer breed onderzoek doet naar maatschappelijke ontwikkelingen. Veiligheid is slechts één van de thema's binnen het SCP. Het SCP heeft verschillende interessante rapporten over veiligheid gepubliceerd, zoals *Zekere banden*, over de relatie tussen sociale cohesie en veiligheid. Ook voert het SCP

toekomstgericht onderzoek uit – *Met het oog op de toekomst* – waarin aan Nederlanders wordt gevraagd hoe zij de toekomst zien, ook hoe veilig zij de toekomst zien (hoofdstuk 24) (www.scp.nl).

Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurkundig Onderzoek (TNO)

TNO heeft zeer diverse aandachtsgebieden. Die breedte wordt weerspiegeld in het onderzoek van TNO naar veiligheid. Waar TNO vroeger vooral technisch onderzoek verrichtte, is het zich in de loop der jaren veel breder gaan oriënteren. Binnen TNO is het kerngebied Defensie en Veiligheid gedefinieerd, waarin naast veel onderzoek in opdracht van defensie ook onderzoek wordt verricht ten behoeve van criminaliteitsbestrijding, terrorismebestrijding en calamiteitenbestrijding (zie ook OMV). Daarnaast wordt binnen andere kerngebieden ook aandacht besteed aan veiligheid, arbeidsveiligheid, voedselveiligheid, veiligheid in de procesindustrie, transportveiligheid bouwveiligheid en veiligheid van infrastructuur (www.tno.nl).

Verwey-Jonker Instituut (VJI)

Het Verwey-Jonker Instituut in Utrecht, vernoemd naar de sociologe, mede-oprichtster van de PvdA en feministe Hilda Verwey-Jonker, is een onafhankelijk onderzoeksbureau dat onderzoek doet naar maatschappelijke vraagstukken. Binnen het VJI zijn verschillende onderzoeksprogramma's uitgezet, waarvan verschillende relevant voor veiligheid: leefbaarheid en sociale integratie; persoonlijke en sociale veiligheid; jeugd en opvoeding (www.verwey-jonker.nl).

Crisis Onderzoek Team (COT)

Het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement is een onafhankelijk onderzoeksbureau dat onderzoek verricht naar het verloop van crises, crisisbesluitvorming en crisismanagement. Het COT heeft verschillende hoog opgelopen crises in Nederland onderzocht, zoals de Bijlmerramp in 1992, het hoog water in Limburg in 1993 en 1995, de Herculesramp in 1996 en de mond- en klauwzeeruitbraak (MKZ-crisis) in 2001 (www.cot.nl).

Andere onderzoeksinstituten

Naast bovengenoemde onderzoeksinstellingen zijn er nog talloze andere organisaties die onderzoek naar veiligheid doen. Een scala aan technische onderzoek- en adviesbureaus, zoals Oranjewoud, DHV en Det Norske Veritas, verricht technisch onderzoek, zoals risicoanalyses en veiligheidseffectrapportages. Andere bureaus zijn gespecialiseerd in onderzoek naar en advisering over veiligheid in bedrijven; zij adviseren bedrijven over bedrijfshulpverlening of bedrijfsbeveiliging. Beleidsonderzoek en beleidsadvies op het terrein van veiligheid worden geleverd door bijvoorbeeld de B&A groep, Beke, Intraval en Berenschot. Naast het COT bieden ook andere bedrijven, zoals Trimension en Crisisplan, onderzoek en advies op het gebied van crises. Het aantal onderzoeksbureaus is veel te groot om op te noemen. Overheidsinstanties, zoals inspecties, doen zelf onderzoek en laten onderzoek verrichten. Op het gebied van veiligheid verdient de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid aparte vermelding (www.aps.nl; www.bagroep.nl; www.beke.nl; www.intraval.nl; www.berenschot.nl; www.crisisplan.nl; www.dnv.nl; www.dhv.nl; www.ensaco.nl; www.intraval.nl; www.oranjewoud.nl; www.riskcontrol.nl; www.save.nl; www.trimension.nl; nl.hr.tebodin.com; www.ioov.nl).

19.5 Publicaties

Door de actualiteit bij te houden, kom je veel te weten over ontwikkelingen op het gebied van veiligheid, maar niet alles. Veel kennis ligt opgeslagen in gespecialiseerde periodieken, zoals vakbladen en wetenschappelijke tijdschriften. In vakbladen staan de laatste ontwikkelingen op het vakgebied, opinies en discussies. In wetenschappelijke tijdschriften publiceren onderzoekers de resultaten van hun onderzoek naar veiligheid, veiligheidsbeleid en veiligheidsmanagement. Steeds meer publicaties zijn online beschikbaar; er ligt dus een schatkamer aan kennis en informatie onder handbereik. Ook zijn er enkele bibliotheken in Nederland gespecialiseerd in veiligheid, onder andere die van het WODC (alleen toegankelijk voor medewerkers van Justitie) en de Politieacademie. Deze laatste is ook online bevragebaar (<http://mediatheken.politieacademie.nl>). Hieronder noemen we de belangrijkste wetenschappelijke tijdschriften, vakbladen en publicatiereeksen.

Nederlandse tijdschriften

Het *Tijdschrift voor Veiligheid* is een wetenschappelijk tijdschrift op het gebied van integrale veiligheid. Onderzoekers publiceren de resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar bijvoorbeeld cameratoezicht, crisiscommunicatie, verkeer, jeugd en geweld, en terrorisme. Het *Tijdschrift voor Criminologie* is een wetenschappelijk tijdschrift waarin onderzoek wordt gepubliceerd naar criminaliteit en de bestrijding ervan. *Justitiële verkenningen* is een periodiek van het WODC. Elk issue bevat een specifiek thema op het gebied van justitie, zoals cybercrime, radicalisering en jihad, en recherche. Eens per jaar is een themanummer gewijd aan lopend en recent afgesloten Nederlands onderzoek op strafrechtelijk en criminologisch terrein.

Alert is het vakblad voor crisisbeheersing en rampenbestrijding. *Brand en Brandweer* is een vakblad voor brandweer, hulpverlening en rampenbestrijding. Het *Tijdschrift voor de Politie* bevat onderzoeksresultaten en actuele ontwikkelingen op het vlak van politiezorg in Nederland. *Blauw* is een vakblad voor met name uitvoerenden bij de politie. In dat blad zijn in 2005 het voormalige *Algemeen Politieblad* en het *Recherchemagazine* verenigd. *Externe veiligheid* is een vakblad over de risico's van zware industrie en transport in ons dichtbevolkte land. Het *Vakblad Veiligheid* is een tijdschrift gericht op arbeidsveiligheid en bedrijfshulpverlening. Voor beveiliging zijn verschillende vakbladen in de markt, zoals *Beveiliging*, *Security Magazine* en *Oog in oog*. Hoewel het geen specifiek tijdschrift voor veiligheid betreft, mag *Binnenlands Bestuur* hier niet onvermeld blijven want integrale veiligheid is vooral een bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Naast tijdschriften zijn er ook verschillende publicatiereeksen van belang. Het WODC brengt Cahiers uit met daarin de resultaten van eigen onderzoek. Het COT geeft een reeks uit met publicaties over verschillende crises en andere onderwerpen. Het NIBRA brengt een eigen publicatiereeks uit over brandweezorg en rampenbestrijding en een Jaarboek Onderzoek. De Politieacademie heeft een Onderzoeksreeks met daarin jaarlijks het overzichtsnummer Politiekundige Verkenningen. Het NSCR brengt een rapportenreeks uit met verschillende onderzoeken op het gebied van criminaliteit. Het Willem Pompe Instituut van de Universiteit Utrecht verzorgt de Pompereeks met publicaties over strafrechtelijke problemen. Vanuit het onderzoeksprogramma Politie&Wetenschap verschijnen de reeksen Politiewetenschap en Politiekunde. Het IPIT geeft een Boekenreeks, een Rapportenreeks en een Scriptiereeks uit met publicaties over politie, justitie en veiligheid in de buurt. Ook de Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie (SMVP) geeft een reeks publicaties uit. De Noordelijke Hogeschool Leeuwarden nam het initiatief tot een publicatiereeks Veiligheid, primair bedoeld als platform voor de instituten die zijn verenigd in het netwerk voor

Samenwerkende Kennisinstellingen voor Veiligheid (SKV; zie verderop). (www.tijdschriftalert.nl, www.wodc.nl, www.politiewetenschap.nl, www.kerckebosch.nl, www.tijdschriftvoordepolitie.nl, www.kluwer.nl, www.brandweer.org, www.criminologie.nl/tvc, www.nibhv.nl, www.beveiliging.nl, www.securitymagazine.com, www.vbnnet.nl, www.binnenlandsbestuur.nl, www.cot.nl, www.nibra.nl, www.nscr.nl, www.ipit.nl, www.smvp.nl, www.recent.nl, www.bju.nl).

Internationale tijdschriften

Ook internationaal verschijnen veel vakbladen en wetenschappelijke tijdschriften. Letterlijk te veel om op te noemen. Slechts enkele belangrijke wetenschappelijke tijdschriften voor veiligheid komen hier aan bod. Het *Journal of Contingencies and Crisis Management* is het internationaal toonaangevende tijdschrift voor crisismanagement. *Safety Science* gaat vooral in op de oorzaken en preventie van ongevallen in bedrijven en in het verkeer. Wetenschappelijke tijdschriften over criminaliteit en criminologie zijn onder andere *Panopticon*, *Criminology*, het *European Journal on Criminal Policy and Research*, *Crime and Social Justice*, het *Journal of Research in Crime and Delinquency*, *British Journal of Criminology* en het *Journal of Criminal Law and Criminology* (www.blackwellpublishers.co.uk; www.sciencedirect.com; www.ub.leidenuniv.nl, www.maklu.be).

19.6 Netwerken en verenigingen

Als integraal veiligheidskundige ben je een spin in het web. Je moet samenwerken met mensen uit verschillende organisaties, op verschillende vakgebieden en met verschillende achtergronden, om de veiligheid op lokaal, nationaal en internationaal niveau te verbeteren. Je werkt niet in een vacuüm, maar staat in continue wisselwerking met je omgeving. Je krijgt te maken met technici, criminologen, politie, brandweerlieden, welzijnswerkers, geneeskundigen en bestuurders. Het is belangrijk dat je weet wie die mensen zijn met wie je moet samenwerken, wat hun achtergronden zijn en welke taal ze spreken.

Er zijn verschillende verenigingen, platforms, stichtingen en koepels op het gebied van veiligheid. Veel van deze organisaties hebben als doel kennis te laten circuleren tussen de mensen die bij de organisaties zijn aangesloten. Dienstverleners die specifiek tot doel hebben om mensen die op zoek zijn naar bepaalde kennis in contact te brengen met degenen die deze kennis kunnen leveren, noemen we ook wel *kennismakelaars*.

Nederlandse Vereniging voor Integrale Veiligheid

De Nederlandse Vereniging voor Integrale Veiligheid (NVIV) heeft tot doel het stimuleren van kennisuitwisseling tussen mensen die beroepsmatig werken aan publieke veiligheid en het leveren van een bijdrage aan de kwaliteit van veiligheidszorg en veiligheidsonderwijs. Bij mensen die beroepsmatig werken aan publieke veiligheid valt te denken aan beleidsmedewerkers bij overheden, praktijkmensen bij politie, brandweer en GHOR, onderzoekers en studenten (www.nviv.nl).

SKV-netwerk

Het netwerk van Samenwerkende Kennisinstellingen voor Veiligheid heeft tot doel de verdere professionalisering van veiligheidskunde als vakgebied. Het is een netwerk van organisaties,

niet van individuele personen. Het netwerk initieert en ondersteunt activiteiten die bijdragen aan het samenwerkingsdoel.

Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde

De Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde (NVVK) is een vereniging van veiligheidskundigen met een technische achtergrond, zoals middelbare en hogere veiligheidskundigen. Het betreft vooral mensen in het bedrijfsleven die zich bezig houden met arbeidsveiligheid, bedrijfshulpverlening en risico-inventarisatie en -evaluatie (www.veiligheidskunde.nl).

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) is een initiatief van de Ministeries van Justitie en BZK, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de werkgeversorganisatie VNO-NCW, het Verbond van Verzekeraars en de Raad van Hoofdcommissarissen. Missie van het CCV is publieke en private organisaties te steunen bij het voorkomen van criminaliteit. Het CCV adviseert over zaken als horecabeleid, jeugdbeleid, alcohol en drugs (www.hetccv.nl).

Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie

De Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie (SMVP) heeft als missie bij te dragen aan de verbetering van de veiligheid en de veiligheidszorg. Dit doet zij door visies te formuleren over actuele veiligheidsthema's, partijen bij elkaar te brengen, nieuwe ontwikkelingen te stimuleren via advisering en experimenten en ontwikkelingen bij de overheid en in de maatschappij kritisch te volgen. Voorbeelden van projecten van de SMVP zijn onderzoek naar de relatie tussen gekozen burgemeester en politie; en sociale zelfredzaamheid van burgers en wijken (www.smvp.nl).

VBN en VPB

De Vereniging van Beveiligingsmanagers Nederland (VBN) en de Vereniging van Particuliere Beveiligingsorganisaties (VPB) zijn platforms en belangenbehartigers voor mensen en organisaties werkzaam in de beveiligingsbranche (www.vbnnet.nl; www.vpb.nl).

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Hoewel de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) alle beleidsvelden van gemeenten bestrijkt, mag ze hier niet onvermeld blijven, aangezien ze op het gebied van veiligheid voor gemeenten een belangrijke adviserende rol en platformfunctie heeft (www.vng.nl). De VNG kent een commissie Veiligheid, waarin vooral burgemeesters over veiligheid in gemeenten overleggen.

Naast bovengenoemde organisaties zijn er nog diverse meer gespecialiseerde instituten, zoals de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie, de European Crisis Management Academy en het Nederlands Instituut voor Bedrijfshulpverlening (www.criminologie.nl; www.ecm-academy.nl; www.nibhv.nl).

19.7 Slotsom

Kennis over veiligheid is nooit af. Deze schets van onderwijs en onderzoek op het gebied van integrale veiligheid is een momentopname. Veel ontwikkelingen zijn van betrekkelijk recente datum. In de komende jaren zal het vakgebied integrale veiligheid zich blijven verbreden en verdiepen. Ook de integrale veiligheidskundige zal zich moeten blijven ontwikkelen, door opleidingen te volgen, zich in onderzoek te verdiepen en contact te zoeken met andere professionals. Het in dit hoofdstuk gepresenteerde overzicht van opleidingsinstituten, onderzoeksinstanties, publicaties, verenigingen en netwerken, is een kaart waarmee de IV-professional zelf de weg moet vinden in dit vakgebied.

KERNBEGRIPPEN

Beroeps(onderwijs)kolom: de beroepsonderwijskolom of beroepskolom wordt gevormd door het vmbo, mbo en hbo. Ze moeten goed op elkaar en op de arbeidsmarkt aansluiten, opdat leerlingen goed kunnen doorstromen binnen de kolom.

Competentie: de kennis, vaardigheden en attitudes (of 'houdingen') die iemand in staat stellen om taken in een beroepsrelevante context succesvol uit te voeren.

Interdisciplinair: gericht op integratie van kennis uit verschillende disciplines (gaat verder dan *multidisciplinair*).

Kennismakelaar: een persoon of instantie die mensen op zoek naar bepaalde kennis in contact brengt met mensen die over die kennis beschikken.

Multidisciplinair: gericht op vergaring van kennis uit verschillende disciplines of kennisgebieden (gaat minder ver dan *interdisciplinair*).

VRAGEN

1. Wat is het verschil tussen kennisgericht en competentiegericht onderwijs? Welk type onderwijs volg je zelf, heb je gevolgd of ga je (wellicht) volgen? Onderbouw je antwoord.
2. Welke domeinen en kernopgaven kun je onderscheiden op het terrein van integrale veiligheid?
3. Selecteer een specifiek onderwerp op het gebied van veiligheid. Raadpleeg de websites van de verschillende onderzoeksinstanties en achterhaal welk onderzoek je allemaal over het onderwerp aantreft. Maak een groslijst daarvan met een korte omschrijving per publicatie, eventueel aangevuld met een uitgebreidere samenvatting van documenten die je kunt downloaden.
4. Noem drie verenigingen/netwerken op het gebied van (integrale) veiligheid en geef aan wat ze doen.